

Wyposażenie polskiego rolnictwa w urządzenia do produkcji mleka surowego – stan i perspektywy

Adam Kupczyk

SGGW

Żywnienie obserwowane na rynku maszyn rolniczych w końcu 2003 roku i w pierwszej połowie 2004 roku miało swoje przyczyny w poprawiających się wynikach ekonomicznych sektora mleczarskiego, wskutek wzrostu cen eksportowanych przetworów mleczarskich do UE, jak i uruchomionych programów przedakcesyjnych. Dzięki wzrostowi eksportu artykułów mleczarskich rentowność brutto całej branży mleczarskiej w I półroczu 2004 r. wzrosła do ok. 3,5%, a rentowność netto do ponad 2,7% [2]. Jak oceniają eksperci, nie miały wpływu na wzrost zainteresowania zakupem fabrycznie nowych maszyn i urządzeń do produkcji rolniczej miała, obok programów przedakcesyjnych, zapowiadana podwyżka podatku VAT na maszyny rolnicze od 1 maja 2004 roku, czyli po naszej akcesji do UE.

Krótką charakterystyką bazy surowcowej

Według prognoz IERiGŻ produkcja mleka w Polsce w 2004 r. miała być niższa w porównaniu do roku poprzedniego i osiągnąć poziom 11,5 mld l, natomiast miał wzrosnąć skup mleka – z 7,2 mld l w 2003 r. do 7,7-7,8 mld l w 2004 r. Od wielu lat obserwowana jest tendencja spadkowa w zakresie pogłowia krów, które w czerwcu 2004 r. liczyły 2796 tys. sztuk. Spadek pogłowia krów odnotowywany jest też w krajach członkowskich UE-15, stopa spadku ok. 4,4% [2]. Stopniowo wzrasta koncentracja polskich stad krów mlecznych, którą można oszacować na ok. 3,4 sztuki. Znaczny wpływ na decyzje dotyczące zakupu urządzeń do produkcji mleka ma kondycja finansowa producentów mleka surowego, w tym relacje cen środków produkcji i mleka (tab. 1). Wejście Polski do UE miało zasadniczy wpływ na zmianę trendów w zakresie ceny skupu mleka surowego. O ile w poprzednich latach większej podaży mleka w okresie letnim towarzyszył spadek jego cen, to po naszej akcesji zjawisko to nie wystąpiło. Nadal obserwuje się dość duże zróżnicowanie średnich cen skupu

mleka w poszczególnych województwach, związane m.in. z jakością pozyskiwanego surowca. W I półroczu 2004 r. najniższe ceny mleka odnotowano w województwie podkarpackim i małopolskim – 67,36 i 70,22 groszy/litr, najwyższe natomiast w województwie podlaskim i zachodniopomorskim – 91,75 i 87,25 groszy/litr. Średnia krajowa cena skupu mleka w tym okresie wyniosła 82,23 groszy/litr, zaś w końcu 2004 r. przekroczyła 90 groszy/litr.

Duże zróżnicowanie cen skupu mleka występuje nie tylko w Polsce, lecz także w krajach UE. Najwyższe ceny mleka surowego są na Malcie (40,3 euro/100 kg), w Grecji (36,3 euro/100 kg) i we Włoszech (35,4 euro/100 kg). Najniższe ceny oferuje rolnikom: Łotwa (16 euro/100 kg), Litwa (17,8 euro/100 kg) i Polska (18,7 euro/100 kg). O ile w UE-15 występuje tendencja do obniżania cen skupu mleka, to silny wzrost odnotowano w niektórych nowych krajach członkowskich.

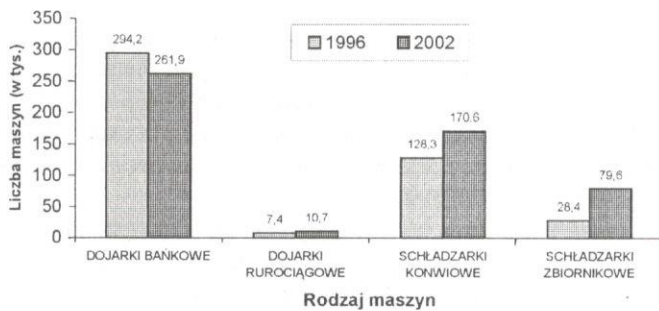
Stan i prognoza wyposażenia w urządzenia do produkcji mleka

Liczba urządzeń udojowych w Polsce jest stosunkowo wysoka i wynosi ok. 273 tys. Na 100 krów w naszym kraju przypada 9,5 dojarki (bańkowe i przewodowe). Spośród krajów UE-25 wyższy wskaźnik wyposażenia w dojarki mechaniczne mają jedynie Austria – 15,4 i Hiszpania – 11,2 [1]. Jak wynika z danych przedstawionych na rysunku w Polsce dominują nienowoczesne urządzenia udojowe – dojarki bańkowe, które stanowiły margines dostaw w ostatnich dekadach w krajach UE-15. Na 100 gospodarstw mlecznych w naszym kraju przypada jedynie 1,22 dojarki przewodowej. Łącznie w Polsce jest ok. 11 tys. dojarek przewodowych, w tym część tylko stanowią najnowocześniejsze, montowane w hali udojowej.

Podobna sytuacja występuje w zakresie urządzeń do schładzania mleka, których w 2002 roku było ok. 250 tys., z wyraźną dominacją schładzarek konwiowych – urządzeń nienowoczesnych i energochłonnych, w których schładzanie mleka nie odbywa się zgodnie z obowiązującymi normami. Zaledwie jedną trzecią wyposażenia w urządzenia do schładzania stanowią schładzarki zbiornikowe. Na podkreślenie

Tabela 1
Ceny wybranych maszyn rolniczych wyrażone w hektolitrach mleka [3]

Wyszczególnienie	Hektolitry mleka			Procent	
	VI 2003 r.	XII 2003 r.	VI 2004 r.	VI 2004 r. do XII 2003 r.	VI 2004 r. do VI 2003 r.
Ciągnik Ursus 2812	653,0	561,1	696,8	124,1	106,7
Przyczepa samowyładowcza	203,7	174,0	208,7	119,9	102,5
Plug zawieszany 3-skibowy	27,3	24,0	32,4	135,0	118,7
Brona uprawowa 5-polowa	13,1	11,3	15,5	136,3	117,6
Rozsiewacz nawozów	17,7	15,3	16,3	106,5	92,1
Rozrzutnik obornika 1-osiowy	133,4	118,4	165,1	139,4	123,8
Siewnik zbożowy	109,9	96,3	128,6	133,5	117,0
Sadzarka ziemniaków	16,5	14,0	18,5	132,1	112,1
Obsypnik zawieszany	11,0	9,5	11,2	117,9	101,8
Opryskiwacz polowy 400 l	36,7	31,5	38,7	116,5	100,0
Kosiarka rotacyjna	54,0	46,2	57,9	125,3	107,2
Prasa zbierająca	358,5	309,7	365,3	118,0	101,9
Prasa zwijająca	513,6	438,5	476,6	108,7	92,8
Kombajn zbożowy (Z 058)	3223,4	2781,3	3201,8	115,1	99,3
Kombajn ziemniaczany 1-rzędowy	473,5	407,5	518,1	127,1	109,4
Dojarka 1-konwiowa	62,9	56,0	68,1	121,6	108,3
Dojarka 2-konwiowa	83,7	74,3	89,0	119,8	106,3
Rozdrabniacz uniwersalny	35,5	30,9	37,0	119,7	104,2

Rys. Liczba poszczególnych urządzeń do produkcji mleka w gospodarstwach rolnych w 1996 i 2002 roku (w tys.); źródło: Powszechny Spis Rolny, GUS

zastępuje też fakt, że znaczna część urządzeń uznanych za nowoczesne pochodzi z zakupu na rynku wtórnym (wyeksportowane urządzenia sprowadzane do Polski z modernizowanych farm mlecznych z krajów UE).

W Polsce, w I półroczu 2004 roku, produkcji mleka surowego coraz wyższej jakości towarzyszyło większe zainteresowanie zakupem fabrycznie nowych maszyn rolniczych, w tym dojarek mechanicznych i schładzarek. Miały na to wpływ z jednej strony przedakcesyjne programy pomocowe UE (SAPARD), z drugiej zaś podwyżka VAT do 22% na maszyny rolnicze po 1 maja 2004 r., tj. po naszej akcesji. Cały czas występuje tendencja wzrostowa w zakresie udziału zagranicznych maszyn rolniczych w strukturze dostaw na polski rynek, przy malejącej różnicy cenowej [3]. Po naszej akcesji ceny środków mechanizacji były o 15-58% wyższe w porównaniu do cen sprzed roku. Jak wynika z danych IERiGŻ wzrost cen mleka w połowie 2004 roku był wolniejszy od wzrostu cen maszyn rolniczych, w tym dojarek mechanicznych. To samo dotyczyło większości maszyn rolniczych, co przedstawiono w tabeli 1.

Według prognoz IERiGŻ w II połowie 2004 roku należało oczekiwać spadku produkcji i sprzedaży większości maszyn rolniczych w związku ze wzrostem cen środków mechanizacji rolnictwa. Zwiększony popyt może wystąpić dopiero w 2005 roku, co jednak uzależnione jest od stopnia wykorzystania środków otrzymywanych z UE. W związku ze wzrostem cen maszyn krajowych zmieniać się będzie struktura zaopatrzenia na rzecz wzrostu dostaw z importu, głównie z krajów unijnych [3].

Do głównych czynników, które będą miały wpływ na wzrost liczby dojarek nowej generacji w sektorze produkcji mleka surowego w naszym kraju, należą:

- niski poziom wyposażenia w nowoczesne urządzenia (dominują urządzenia przestarzałe, o wysokim stopniu zużycia);
- konieczność podwyższania standardów jakościowych mleka i technologii produkcji;
- wzrost koncentracji stad i opłacalności produkcji w wyniku coraz większej konkurencji;
- stopień wykorzystania środków unijnych i kierunki zmian Wspólnej Polityki Rolnej (w tym organizacji na rynku mleka).

W tabeli 2 przedstawiono obecny stan i prognozę wyposażenia polskiego rolnictwa w urządzenia do produkcji mleka. Do 2020 roku wzrośnie o ok. 300% liczba dojarek rurociągowych, przy zmniejszającej się liczbie dojarek bańkowych,

Tabela 2

Przemiany w wyposażeniu polskiego rolnictwa w urządzenia do produkcji mleka [4]

Rodzaj urządzenia	Liczba urządzeń (tys. szt.) w latach:			
	1996 r. (PSR* 1996 i szacunkowo)	2002 r. (PSR* 2002)	2010 r. (prognoza)	2020 r. (prognoza)
Dojarki:				
bańkowe	294	262	206	140
rurociągowy	7,4	11	25	40
Schładzarki mleka:				
konwioy	128	171	150	120
zbiornikowe	28	80	100	110

*Powszechny Spis Rolny, GUS

a także zwiększy się o ok. 40% stan wyposażenia w schładzarki zbiornikowe, przy zmniejszeniu się o ok. 30% liczby schładzarek konwioy.

Literatura: 1. Pawlak J., 2004 – Wieś Jutra 8-9, 20-22. 2. Rynek mleka. Stan i perspektywy. IERiGŻ, ARR, MRiRW, nr 27, październik 2004. 3. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa. Stan i perspektywy. IERiGŻ, ARR, MRiRW, nr 26, wrzesień 2004. 4. Szeptycki A., Wójcicki Z., 2004 – Stan i prognoza rozwoju techniki rolniczej w Polsce do 2020 roku. Inżynieria Rolnicza, nr 1, 2004.

LXX ZJAZD NAUKOWY POLSKIEGO TOWARZYSTWA ZOOTECHNICZNEGO

Zarząd Główny i Wrocławskie Koło PTZ zapraszają na

LXX Zjazd Naukowy
Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego
pod hasłem:
„Przyszłość nauki i edukacji zootechnicznej”.

Zjazd odbędzie się w dniach 20-22 września 2005 roku w Akademii Rolniczej we Wrocławiu przy ul. Chełmońskiego 38 C (Biskupin).

Przewodniczącą Komitetu Organizacyjnego jest prof. Bożena Patkowska-Sokoła.

Zgłoszenia uczestnictwa prosimy kierować na adres elektroniczny: rzasa@ozi.ar.wroc.pl lub zazula@ozi.ar.wroc.pl

Przypominamy o zgłaszaniu prac naukowych do Przewodniczących Sekcji.